

Rescriu, deci exist

 Autor: [Cosana NICOLAE](#)

Christian MORARU

Rewriting. Postmodern Narrative and Cultural Critique in the Age of Cloning

Traducere din limba franceza si note de Lidia Simion. Editura Nemira, Colectia „Totem“, Bucuresti, 2000, 151 p., f.p.

Dupa ce a fost asistent la Facultatea de Litere din Bucuresti si bursier Humboldt, C(h)ristian Moraru a completat un stagiul doctoral la Indiana University, Bloomington, devenind apoi, din 1998, profesor de literatura americana si teorie literara in cadrul departamentului de engleza al Universitatii North Carolina, Greensboro. El se inscrie in seria meritorie a umanistilor universitari americani de origine romana, cum ar fi Matei Calinescu, Marcel Cornis Pop(e), Eliza Miruna Ghil, Sanda Golopentia, Virgil Nemoianu, **Ileana Orlich**, T(h)oma(s) Pavel sau Mihai Spariosu, fiind intr-un dialog constructiv cu unii dintre ei, fapt vizibil in ceea ce a scris de cind se afla in Statele Unite. Moraru este o prezenta intelectuala activa, editor asociat al revistei de teorie critica Symploké, publicind constant articole despre literatura americana, postmodernism, globalizare si teoretizarile acestora, despre Marcel Proust, Vladimir Nabokov ori viitorul strategiilor pedagogice comparatiste dincolo de granitele postcolonialismului si ale criticii culturale in general. Il mai gasim, de exemplu, si printre semnatarii unei scrisori deschise in sprijinul tiparirii parodiei The Wind Done Gone a scriitoarei afro-americane Alice Randall. Autor, intre altele, al unei carti despre Poetica reflectarii (1990) inainte de a pleca din Romania, C(h)ristian Moraru a publicat in engleza un volum de eseuri critice numit Rewriting: Postmodern Narrative and Cultural Critique in the Age of Cloning (Rescrierea: Naratiunea postmoderna si critica culturala in era clonarii), aparut la State University of New York Press in 2001. Unele dintre textele cuprinse aici in versiune revizuita au aparut anterior in citeva reviste culturale de peste ocean.

Daca ne intrebam ce au in comun scriitori atat de diferiti ca Italo Calvino, John Updike sau Julian Barnes, despre care scrie Moraru, sau Tom Stoppard, A.S. Byatt ori Michael Cunningham, la care ne duce cu gindul excursul sau critic, gasim in acest volum un raspuns nuanat. Premisa lui Christian Moraru este aceea ca literatura actuala se perpetueaza prin rescriere, care nu este un simptom al epuizarii culturale in „era clonarii“, ci un instrument activ al postmodernismului, concept la care autorul nu intentioneaza sa renunte. Fara a intra in prea multe detalii, el ramine in acest cadru referential, vazindu-l salvat de criticile aduse de Fredric Jameson sau Terry Eagleton chiar prin rescriere, componenta de natura sa recupereze dimensiunea ideologica pe care cei doi isi bazeaza comentariile.

Christian Moraru urmareste, pe de o parte, sa ilustreze „protocoalele recitative“ la care apeleaza multi romancieri americani contemporani, prin rescriere ca transpunere performativa, evolutie parodica sau dublare a autorului initial prin scriitura „fantomatica“, dar delimitind-o de pastisa, imitatie epigonica sau de subversiunea vazuta ca imitatio auctorum. Pe de alta parte, Moraru doreste sa depaseasca discutiile privitoare la scriitorul meandric de tip borgesian si teoretizarile

despre intertextualitate (Julia Kristeva), transtextualitate, hiper- si hipotextualitate (Gérard Genette), rescriere critica (Cornis Pope), repovestire contemporana (Schiff), scriitura „palimpsest“ feminina (Nancy K. Miller), „anxietate a influentei“ (Harold Bloom) sau relectura, recititor, rescriitor (Matei Calinescu). El introduce conceptele de rescriere intensiva, programatica si rescriere extensiva, asa-numita revizionista sau radicala, legindu-le de forma si formarea discursiva.

Prin exemplele sale, Moraru se apropie de „metafictiunea istoriografica“ analizata de Linda Hutcheon sau de cautarea „limbajului comun“ a poetei Adrienne Rich, in ideea ca re-scriitorul este un cititor critic de prim rang, ce ofera o oglinda culturala diferita epocii noastre in care totul pare de acum déjà-lu. Daca, pe urmele lui Maurice Blanchôt, a scrie inseamna intotdeauna a rescrie un viitor ce urmeaza sa vina, acum insa nu mai vorbim despre reiterare prin reprezentarea unei realitati preexistente, ci despre imitarea simulacrului, fiind vorba, cu alte cuvinte, de producerea unui surplus, a unui model-copie si de imitarea sa in acelasi timp. Prin urmare, rescrierea, notiune despre care Christian Moraru admite din start ca este inselatoare, avind in vedere caracterul „canibalic“, reciclativ al postmodernismului, apare ca o reinterpretare in cadre fictionale. Fara a fi ceva nou si fara a stimula semioza fara frontiere, este „o arhi-specie literara sau o practica hibrida s...t un fenomen intertextual si inter-discursiv [...] ce elaboreaza paralelisme literare“ (p. 19). Caracteristica sa absoluta ar fi legatura ombilicala si intentionata cu texte anterioare, nu doar prin simple trimiteri de genul aluziilor culturale, ci prin conectarea constanta la retelele de autoreferentialitate/autorefectare ale literaturii in general si ale metafictiunii in particular. (La alt nivel insa, am putea adauga, Coming Soon!!!, cel mai recent volum de proza din 2001 al unuia dintre scriitorii si teoreticienii postmodernisti importanti, John Barth, nu mai dovedeste altceva decit pericolul de a plictisi prin acrobatiiile complicate la trapez ale stilului consacrat metatextual).

Ce ar avea in plus aceasta categorie literara fata de revizuirea de care vorbesc teoriile receptarii? In buna traditie a Noului Istorism, rescrierea care il intereseaza pe critic este cea care activeaza „permutari atit literare, cit si transliterare (sociale, politice, ideologice)“, deoarece construiește naratiuni identitare, ideologizate, despre indivizi si membri ai unor comunitati, organizate in jurul unor termeni discursivi ce tin de nationalitate, etnicitate, rasa, statut social, gen si orientare sexuala, credinte moral-religioase s.a.m.d. (p. XIII). Acest gen de renarativizare cere o decodare/interpretare pe care Stuart Hall sau Marcel Cornis Pope ar numi-o „oponenta“, aflata intr-o conversatie polemica atit cu trecutul istoriei literare, cit si cu prezentul social si politic. Astfel sint vazuti E.L. Doctorow, Paul Auster, Ishmael Reed, Mark Leyner, Kathy Acker sau Bharati Mukherjee. Fiecare dintre acesti scriitori reprezinta un anume tip de legitimare prin rescrierea lor critica ce stabileste o distanta fata de naratiunile model si textele canonice americane, iar Moraru le consacra pagini excelente de analiza succinta, clara si adusa la zi in materie de limbaj critic. Dupa cum afirma Kathy Acker, pe care o citeaza, „cu cit scriu mai mult la propriile mele romane, cu atit mai mult mi se pare ca a scrie inseamna a citi“. De aceea, ne putem imagina o istorie literara dizlocata, deteritorializata, cum ar spune Deleuze si Guattari, bazata pe principiul rescrierii, in care avem de a face cu texte migratoare, texte germinative si texte larvare, care incoltesc intr-o parte si rodesc intr-alta ca intr-un joc de cronotopii suprapuse à la Escher. Se rescrie nu pentru ca au pierit toate muzele, ci pentru ca originea a disparut si, prin urmare, nu mai exista natura repetitiva, ci doar cea transformativa a lucrurilor. Cultura populara este, la rindul sau, martora acestui proces, in filme, de pilda, prin actualizari, secventializari,

serializari sau reecranizari perpetue. Un autor avant-pop ca Mark Leyner infatiseaza epoca noastra saturata de cele mai diverse tehnologii si forme vizuale, in timp ce se afla instalat confortabil in caruselul simulacrelor de consum, dramatizind interactiunea dintre scriitor si audienta, dintre privat si public (p. 130).

In actele sale de re-textualizare, rescrierea nu accepta sa reflecte rasa sau genul pur si simplu, ci le re-produce, indiferent de pozitia centrala sau marginala in canonul literar. Observatia marcheaza un punct de vedere inovator fata de acela cu care ne-am obisnuit deja, care sustine ca literatura marginala reprezinta mai marcat notiuni sensibile ca acelea de mai sus, tocmai pentru a-si promova statutul. In acelasi timp, Moraru reconfirma faptul ca rescrierea face parte dintotdeauna din agenda reformularilor politice ale literaturii scrise de femei. Intr-unul dintre cele mai provocatoare si mai actuale capitole, el discuta romanele scrise de Bharati Mukherjee ca exemple de „defamiliarizare“, aflate la intersectia dintre discursul postcolonial polemic si rescrierea americana postmoderna a traditiilor narative occidentale (p. 157). Mukherjee „reviziteaza“ romane ca Jane Eyre si Litera stacojie, oferind un spectru mai larg de categorii si formatiuni identitare si amalgamind o dinamica geografica, geopolitica si inter-culturala a misterului feminin (p. 159).

In plus, rescrierea, asa cum este teoretizata aici, are de cele mai multe ori ca obiectiv discursul hegemonic despre „America“, vazuta ca notiune abstracta, etern modificabila. Astfel, E.L. Doctorow in Ragtime (ce reincarneaza povestirea lui Heinrich von Kleist, Michael Kohlhaas), Robert Coover in Public Burning (unde se preia schema narativa a lui Horatio Alger despre ascensiunea sociala a Zdentarosului Dick) sau Paul Auster (care distorsioneaza „visul american“ in Trilogia New York-ului sau in Tombuctu) reinventeaza naratiunea americana, recuperind istoria intr-un mod critic si pluralizindu-i efectele asupra prezentului. In chip similar, ajutat de teoria lui Henry Louis Gates Jr. despre literatura afro-americana si „semnificare“, Moraru distinge revizuri similare in romane scrise de Ishmael Reed sau Trey Ellis si, mergind mai departe cu analiza pina la ceea ce numeste „rescrierea hip hop“, considera ca naratiunea afro-americana in speta are la baza o matrice de teme, tropi si structuri susceptibile de reconfigurari, imitatii si rescieri (p.114).

Dincolo de gradul zero al scriiturii teoretizat de Roland Barthes si de cel Xerox al culturii ironizat de Jean Baudrillard, Christian Moraru ne provoaca sa descoperim gradul implicarii socio-culturale si politice prin reaproprierea textelor din trecut. Postmodernismul „alternativ“, „afirmativ“ pentru care pledeaza reprezinta utopia unei lumi in care discursul literar este mai important decit toate celelalte, pentru ca este singurul capabil sa le inglobeze, adica sa le... rescrie.